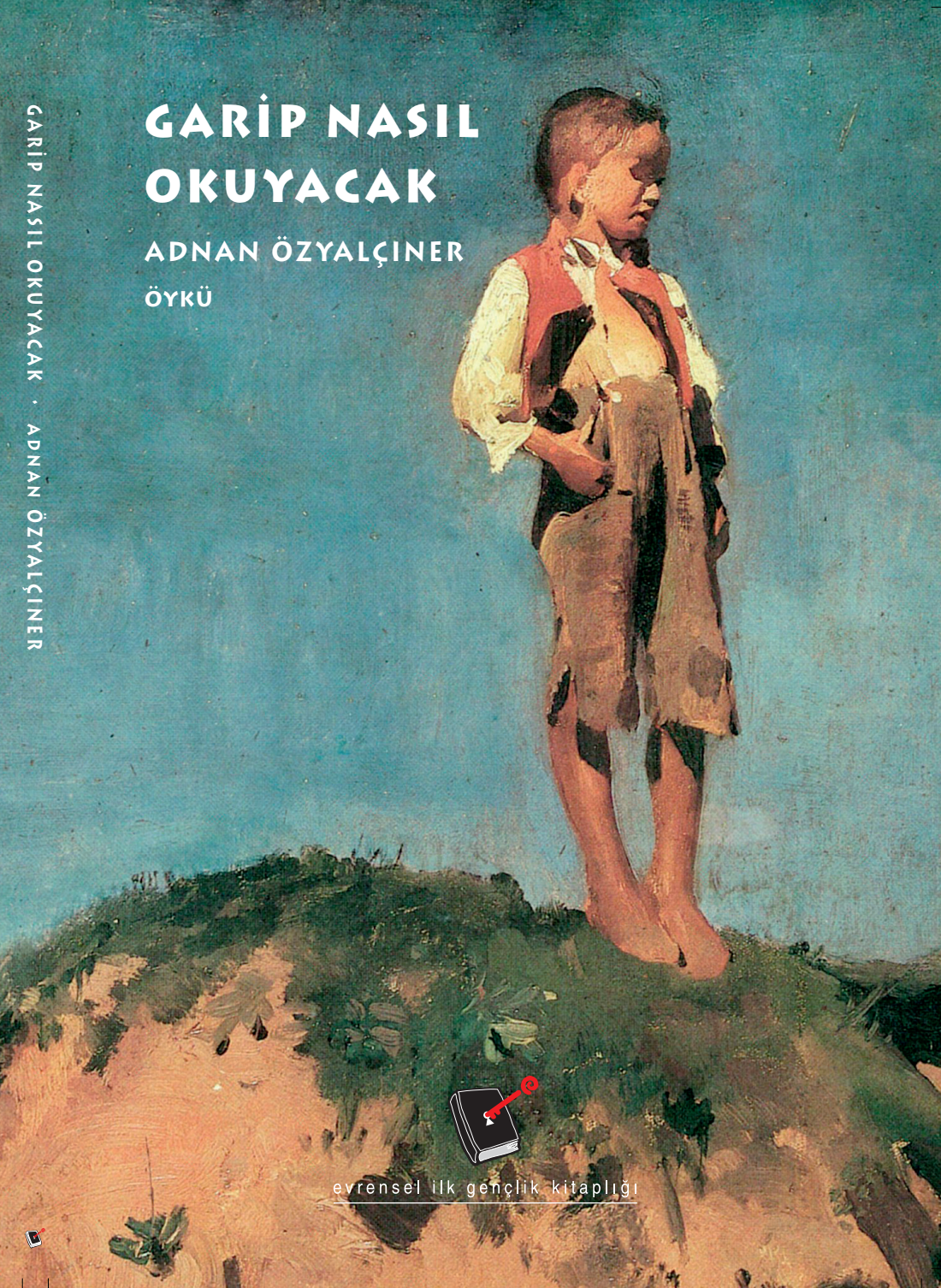
GARİP NASIL OKUYACAK

ADNAN ÖZYALÇINER

ÖYKÜ

evrensel ilk gençlik kitaplığı

GARİP NASIL OKUYACAK · ADNAN ÖZYALÇINER

evrensel ilk gençlik kitaplığı

Adnan Özyalçıner

GARİP NASIL OKUYACAK

Öykü

DOĞA BASIN YAYIN
Dağıtım Ticaret Limited Şirketi
Tarlabaşı Blv. Kamerhatun Mah. Alhatun Sk. No: 25 Beyoğlu / İstanbul
T: 0212 255 25 46 F: 0212 255 25 87
www.evrenselbasim.com - info@evrenselbasim.com

Evrensel Basım Yayın **493**

Evrensel İlk Gençlik Kitaplığı **11**

Garip Nasıl Okuyacak: Adnan Özyalçıner

Kapak Tasarım: **Bahar Eroğlu**

Logo Tasarım: **Vahit Akça**

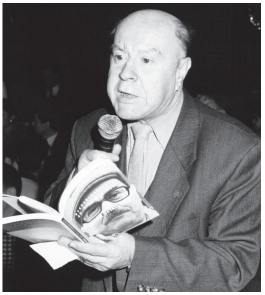
ISBN **978-605-5315-14-6**

© Evrensel Basım Yayın **2012** - Sertifika No **11015**

Birinci Basım Nisan 2012

Baskı: Ezgi Matbaası Sertifika No: 12142
Sanayi Caddesi Altay Sokak No: 10 Çobançeşme - Yenibosna / İstanbul
T: 0212 452 23 02 - 654 94 18 - ezgimatbaa@mynet.com - www.ezgimatbaa.net

GARİP NASIL OKUYACAK

ADNAN ÖZYALÇINER, öykücü ve yazar. 1934'te İstanbul'da doğdu. İstanbul'u ve İstanbul'un arka mahallelerinde yaşayan insanlarını, çalışanlarını yazıyor. İlk öyküsü 1953'te, ilk öykü kitabı *Panayır* 1960'ta yayımlandı. Yayınladığı öykü kitapları ve röportajlarıyla birçok öykü ödülüyle gazetecilik armağanları kazandı.

Adnan Özyalçıner, büyükler için olduğu kadar çocuklar için de yazıyor. Çocuklar için yazdıklarının başlıcaları: *Anıtların Öyküleri, Kırmızı Çini Kase, Devlet Kuşu, Sabır Taşı Çatladı, Ölümsüzleşen Bahçe, Tarihten Öyküler*.

Adnan Özyalçıner'in büyükler için yazdığı bütün kitapları yayınevimizce basılıyor.

Sennur Sezer ile birlikte yazdığı inceleme-araştırma ve çocuk kitapları da var. Yayınevimizce basılan ve 1990 Sıtkı Dost Çocuk Edebiyatı 1.lik Ödülü alan *Keloğlan ile Köse* bunlardan biridir. Yayınevimizce basılan bir başka çocuk kitabı da *Toparlak*'tır.

Garip Nasıl Okuyacak ise Adnan Özyalçıner'in Bitlis'in dağ köylerinde yaptığı öğretmenlik yıllarından izler taşımaktadır.

BÜYÜK KENTTEN AYRILIŞ

Öğretmen Okulu'nu o yıl bitirmiştim. Doğu Anadolu'nun uzak bir kentine atandığımı öğrenince hiç şaşırmadım. Buna sevindim bile diyebilirim. Çünkü doğma büyüme İstanbulluydum. Anadolu'yu, köyü, köylüyü tanıma olanağı bulamamıştım. Bütün bildiğim okul kitaplarından öğrendiklerimdi. Gazetelerdeki röportajlardan, kitaplarda yazılanlardan izlediğim kadarıyla tanıyordum yurdumu. Şimdiyse gözlerimle görecektim. Ormanlar, dağlar, ırmaklar aşacaktım. Oradaki insanların yaşantısına ortak olacaktım.

Sevinçle haritayı önüme açtım. Beni gönderdikleri ilin

adı Bitlis'ti. Bildiğim kadarıyla 150-200 bin nüfuslu küçük bir kentti. 6707 kilometrekare yüzölçümünde olan toprakları genellikle dağlıktı. Yurdumuzun önemli dağlarından Süphan ve Nemrut bu ilimizdeydi. Tepelerinden kar hiç eksik olmazdı. Türkiye'nin en büyük gölü olan Van gölüne kıyısı vardı bu ilimizin. Altı ilçesinden üçü Van gölü kıyısında yer alıyordu. Benim için bu özellikle sevindiriciydi. Demek orada da denizden uzak kalmayacaktım. Çünkü bu gölümüzün deniz kadar kocaman olduğunu, üstünde küçük gemilerin, kayıkların işlediğini biliyordum.

Gitme günlerim yaklaştıkça İstanbul'dan ayrılmak güç gelmeye başladı. İstanbul'un kalabalığının, büyük bir hızla gidip gelen otomobillerinin, otobüslerinin, troleybüslerinin, geceleri gündüz gibi aydınlanan caddelerinin özlemi şimdiden içime çökmeye başlamıştı. Galata Köprüsü'nü, Atatürk Köprüsü'nü, Boğaz Köprüsü'nü aklımdan hemen çıkarabilir miydim? Limana demirlemiş kocaman beyaz gemileri, iki kıyı arasında gidip gelen vapurların düdüklerini, Sarayburnu kıyısında balık tutanları, kıyı boyunca dolanan martıları, büyük camileri, çevrelerinde uçuşan yüzlerce güvercini, Taksim alanını, Beyazıt'ı, Aksaray'ı, Yenikapı'yı, Gülhane Parkı'nı, İstanbul'u çevreleyen surları kolaylıkla unutabilecek miydim? Bir de bunlara ailemden, dostlarımdan, arkadaşlarımdan ayrılmak eklenince İstanbul'da bir gün fazla kalmayı kâr saydım. Trenle gidilirse yol iki gün iki gece sürüyordu. Haydarpaşa'dan kalkan Van Gölü Ekspresi Anadolu'yu bir uçtan öteki uca geçerek Tatvan'a varıyordu. Tatvan, Bitlis'in Van gölü kıyısındaki ilçelerinden biriydi. Bitlis'e uçak yoktu. Ama Diyarbakır'a uçakla gidilip oradan

da otobüsle Bitlis'e gidilirse yol bir gün sürüyordu. Toplam on-on iki saat. Böylece iki gece bir gün kazançlı çıkacak, İstanbul'da otuz altı saat daha fazla kalabilecektim. Onun için trene binmedim.

Trenimin hareket ettiği geceyi evimde annemle kardeşimin yanında geçirdim. Ertesi gün İstanbul'u bir baştan bir başa dolaştım. Gecesinde de arkadaşlarımla eğlendim. Böylece trende geçireceğim saatleri evimde kentimin sokaklarında ve arkadaşlarımın yanında geçirerek onlarla son bir defa daha görüşmüş oluyordum.

Diyarbakır uçağı sabah saat dokuzda kalkacaktı. Hava koşulları elverişli olursa saat on ikiyle bir arasında Diyarbakır'da olacaktık. Havaalanından kente varışımız biri, bir buçuğu bulurmuş, Diyarbakır'dan otobüse bindik mi en geç akşam ezanında Bitlis'e varırmışız. Trense ancak gece saat ona doğru Tatvan'a ulaşabilirmiş. Tatvan' dan Bitlis'e gelişse gecenin on bir, on ikisini bulurmuş. Gece yarısı otel aramaksa ayrı dert. Akşamdan kente ulaştım mı otel bulmam da, karnımı doyurmam da kolay olacaktı. Karnımı güzelce doyurup iyi bir uyku çektikten sonra sabahleyin dinlenmiş olarak Millî Eğitim Müdürlüğü'ne gidecektim. Hangi ilçenin, hangi okuluna verildiğimi oradan söyleyeceklerdi. Okulumun göl kıyısındaki ilçelerden birinde olmasını diliyordum. Bu hesaba göre istenilen gün ve saatte görev yerimde olabilecektim. Ama evdeki hesap çarşıya uymadı.

YOLCULUK BAŞLIYOR

Yolculuğum çok güzel başladı. Sabaha karşı İstanbul'un ılık güz yağmuru serpelemişti. Ortalık aydınlandığında tozlar basılmış, caddeler arazözle sulanmış gibi yıkanmıştı.

Beni Yeşilköy havaalanına götüren otomobil, asfaltın üstünde uçar gibi gidiyordu. Kent, yüksek apartmanları, gürültülü caddeleri ve kalabalığıyla çoktan gerimizde kalmıştı. Asfalt deniz kıyısı boyunca uzanıyordu. Yedikule surlarını, Kazlıçeşme'deki fabrikaları çabuk çabuk geçtik. Böylece denizi de arkamıza aldık. Şimdi Yeşilyurt'un ağaçlıklı yollarından, bahçeli güzel köşklerin arasından geçiyorduk.

Köşklerdekiler uykudaydı daha. Evlerin panjurları kapalıydı. Asfaltta bir süre daha ilerledikten sonra havaalanına vardık.

Burada hava biraz sisli gibiydi. Güneş vardı ama inip kalkan koca koca uçakların rüzgârından olacak insan üşüyordu. Havayı sislendiren de bu uçakların saldığı dumanlar olmalıydı.

Uçağımız havalanmadan hostes, koltuktaki kemerleri belimize bağlamamızı söyledi. Sonra iyice bağlayıp bağlamadığımıza gelip baktı. Sigaralar söndürüldü. Uçak pistte hareket etti. Önce ağır ağır döndü. Uçuş pistine yöneldi. Orada bir süre durdu. Sonra yel gibi pist boyunca gitmeye başladı. Hızı her an biraz daha artıyordu. Kulaklarım uğuldamaya başlamıştı. Gözlerimi yumdum. Salıncakta hızlı bir kolan vurmuşum gibisinden yüreğimde bir hoşluk duydum. Hafifçe başım döner gibi oldu. Gözlerimi açtım. Havalanmıştık. Apartmanlar kibrit kutusu kadardı. Taşıtlar iplik inceliğindeki yolların üstünde karıncalar gibi gidip geliyorlardı. Biraz sonra Marmara altımızda masmavi uzandı. Koca koca gemiler, şilepler, vapurlar parmak kadar kalmıştı. Adalar yumruğum büyüklüğünde var yoktu. Artık kemerlerimizi çözmüştük. İsteyen sigarasını içebilirdi. Uçak, sallanmadan, dümdüz uçuyordu. Koltuğunuzdan kalkıp dolaşabilirdiniz de.

Boynumu uzatıp pencereden şöyle bir baktım. Uçağımızın kanadı, aşağı yukarı hafifçe yalpalıyordu. Dengeyi de, bu sağlıyordu. Tıpkı telin üstünde yürürken kollarını iki yana açan bir cambaz gibi. Denizi aşmıştık. Altımızda dağlar vardı şimdi. Sık ormanların üstünde uçuyorduk. Bolu ormanlarıydı bunlar. Uçak bir süre daha ormanların üstünde uçtuktan sonra yükselmeye başladı. Ormanlar

silindi. Sislerin içinden geçer gibi bulutların ortasından geçmeye başladık. Kısa bir süre bulutları altımıza almıştık. Yeni atılmış pamuk yığınları gibi oraya buraya dağılmış olarak öbek öbek duruyorlardı. Artık göz kamaştırıcı bir maviliğin, ışıltılı bir parlaklığın ortasında uçuyorduk. Uçsuz bir boşluktaydık. Sonu gelmiyordu. Bulutların üstündeki bu yolculuk bitmeyecekmiş gibi görünüyordu. Onun için uçağımız bu mavi boşlukta sanki uçmuyor, duruyordu. Boşluğa asılıp kalmıştı sanki. Bana öyle geliyordu.

Ben, bulut yığınlarına dalmış bunları düşünürken hostes, uçağın hoparlöründen Ankara'ya yaklaşmakta olduğumuzu, az sonra Esenboğa havaalanına ineceğimizi bildirdi. Saatime baktım. İstanbul'dan havalanalı yarım saat olmuştu daha.

Kimi yolcular, Ankara'da uçaktan indiler. Onların yerine başkaları bindi. Uçağımızın bundan sonraki ilk durağı Kayseri'ydi. Uçak havalandıktan kısa bir süre sonra önce Ankara'nın yüksek, çok katlı apartmanlarını, ardından dış mahalleleri geride bıraktık. Kel tepeli, kıraç bozkırlar üstünde uçmaya başladık. Kimileri sürülü bir tarla, yanında yeşillik bir alan ortaya çıkıyordu. Yukarıdan bakınca çeşitli renklerdeki kumaşlarla yamanmış bir yorganı andırıyordu bozkır. Ankara'dan epeyce uzaklaşmıştık. Bulutlara yakın uçuyorduk. Saatime baktım, İstanbul'daki evimden ayrılalı iki buçuk saat olmuştu daha. Anadolu'nun ortalarına ulaşmıştık.

Tam bu sırada üstü karlarla kaplı bir dağ uçağımızın sağ yanında belirdi. Pencereden dağa baktım. Dorukları bulutları delip geçmişti. Biz, dağın yüksekliğinden daha alçakta uçuyorduk. Uçağın koca kanadı dağın karla kaplı

kayalıklarına değecekmişçesine yakınından geçiyorduk. Hostes, uçağın hoparlöründen yanından geçtiğimiz dağın Erciyes dağı olduğunu, az sonra Kayseri havaalanına ineceğimizi bildirdi.

Kayseri'den sonra yemyeşil bahçelerin ortasında söğütlerin, kavakların çevrelediği derelerin arasındaki bir alana indik. Burası kayısısıyla ünlü Malatya'ydı.

Malatya'dan sonra bir süre daha dağların üstünde uçtuk. Derin vadilerin, yalçın kayalıkların arasından akan ırmakların üstünden geçtik. Mavi bir cam parçası gibi parıldayan göller gördük.

Diyarbakır havaalanına öğle sıcağında indik. Güneş iyice yakıyordu. Havaalanının çevresi kuru otlarla kaplıydı. Yerdeki tozları savuran bir rüzgâr esiyordu arada bir. Savrulan tozlar insanın gözüne doluyordu. Genzine kaçıp öksürtüyordu. Saat öğlenin ikisiydi. Uçak onda kalkmıştı. Dört saatte buraya ulaşmıştık.

Havaalanından bizi kente götürecek olan otobüse bindiğimizde uçak, Van'a gitmek üzere havalanıyordu.

Havaalanından kent yarım saat sürdü. Düzgün, asfalt bir yoldan geçtik.

Diyarbakır, doğunun büyük kentlerinden biriydi. Dört yanı surlarla çevrili eski bir kent.

Kente bir sur kapısından girdik. Havaalanından bizi kente getiren otobüsten iner inmez, Bitlis otobüslerinin nereden kalktığını sordum. Zaten kentin merkezindeydik. Elimde iki bavulla Bitlis'e kalkan otobüslerin garajını bulduğumda saat üç olmuştu.

Bitlis garajı çarşının ortasında küçük bir alandaydı. Boş bir-iki minibüs duruyordu. Görünürde otobüs falan yoktu. Biletlerin satıldığı yazıhanede uyuklayan biri vardı. Beni görünce:

– Otobüs 12'de gitti, dedi. Geç kaldınız. Yarın için bir bilet keseyim hemen..

– Yok, yok, burda kalamam. Benim hemen Bitlis'e gitmem gerek. Dolmuş, minibüs falan bulunmaz mı?

Adam,

– Hayır, yarına kadar hiçbir şey bulunmaz, diye kestirip attı.

– Ne olursa olsun en geç yarın sabah görev yerinde olmam gerekiyor, dedim adama. Beni bu gece Bitlis'e ulaştıracak bir yol biliyorsanız söyleyin ne olur.

Adam, uykulu durumunu üstünden atmıştı. Ensesini kaşıyarak biraz düşündü.

– Bu çarşının sonuna kadar yürüyeceksiniz, dedi. Surların dışına çıkınca Mardinkapı'da bir benzin pompası göreceksiniz. İşte oradan Silvan'a kalkan bir otobüs bulursanız binin hemen. Silvan'da artık şansınıza Bitlis'e giden bir tanker ya da yük kamyonuna rastlarsanız biner, Bitlis'e gidersiniz. Benim bildiğim en kestirme yol bu.

Hemen bavullarıma yapışıp çarşı boyunca yürümeye başladım. Cadde bitecek gibi görünmüyordu. İyice de kalabalıktı. Sıcak terletmeye başlamıştı. Elimdeki bavullar gittikçe ağırlaşıyordu.

Yoldan gelip geçenler, meyankökü denen koka kola renginde köpüklü bir şey içiyorlardı. Boğazım kurumuş,

susamıştım. Susuzluğumu giderir düşüncesiyle satıcıdan bir bardak da ben istedim. Önce büyük bir bardağı ibrikteki suyla ova ova yıkadı. Sonra sırtında taşıdığı sarı güğümün aslan ağızlı lülesinden köpürte köpürte doldurdu bardağı. Ben de başkalarının yaptığı gibi tatlı bir şerbet sanarak bardağı ağzıma boşalttım. Berbat bir şeydi. Ağzımdakini tükürdüm hemen. Bardaktakini de döktüm. Yeniden kalabalığa karıştım.

Açık sergilerde büyük büyük karpuzlar, kavunlar satılıyordu. Burası sebze pazarıydı. Çarşının dükkânları geride kalmıştı. Az sonra kalenin duvarlarını da gördüm.

Buradan tozlu bir alana çıktım. Tepe üstü bir yerdi burası. Aşağısı ağaçlıktı. Dicle kıvrıla kıvrıla akıyordu orada. Yol da döne döne aşağıdaki düzlüğe iniyordu.

Benzinci Silvan'a kalkacak otobüsü gösterdi. Pazardan dönen köylüler oturuyordu içinde. Küçük, külüstür bir şeydi. Boş bir koltuk bulup oturdum. Biraz sonra hareket ettik.

SERÜVENLİ YOLCULUK

Silvan'a gelinceye kadar önemli bir şey olmadı. Yol bozuktu. Oturduğumuz koltuktan başımız tavana değecek kadar zıplıyorduk. Yuttuğumuz toz toprak da cabası. Bir de iki saatlik yolu dört beş saatte gelebildiğimizden Silvan'a gece olunca vardık.

Silvan, küçük bir kasabaydı. Bol sulu, yeşillik bir yerdi. Biz geldiğimizde çoktan el ayak çekilmişti. Kasabalılar uyumuştu. Açık bir lokantayla bir iki kahve vardı cadde üstünde. Önce karnımı doyurdum. Sonra da lokantanın karşısındaki kahveye girdim. Hava belli belirsiz serinlemişti. Kahve kalabalıktı.

Ortasında fıskiyeli bir havuz vardı. Havuzun içine ortasındaki mermer göbeğin birçok yerinden parmak kalınlığında billur gibi sular akıyordu. Havuzun kenarında bardaklar diziliydi. Susayan oradan bir bardak alıp sürekli akan oluklardan su doldurup içiyordu. Bavullarımı bir kenara koydum. Kahveciye Bitlis'e bu gece gitmem gerektiğini söyledim. Palabıyıklı, geniş omuzlu kahveci:

– Olur bey, dedi. Camın kıyısına otur. Kamyon, tanker bir şey geçerse durdururuz. O yana giden olursa götürürler. Şimdi sana bir yorgunluk kahvesi yapayım.

Cezveye suyu havuzdaki oluktan doldurarak kahvemi yapıp getirdi.

Geçen araçları durdurmakta kahveci yardımcı oluyordu bana. Şoförlerle konuşuyordu. İki saat içinde iki kamyon, bir tanker geçti. Ama onlar da Bitlis'e gitmiyorlardı. Bir saat daha bekledik. El ettiğimiz bir kamyonla bir tanker bize aldırmadan geçip gittiler. Bir saat daha geçti aradan. Kahve yavaş yavaş boşalmaya başlamıştı. Ben de camın kıyısında oturduğum yerde uyukluyordum. Kahveci, omzumu dürttü:

– Ne var?

– İstersen bu akşam burada yat bey. Gündüz gözüyle daha kolay araç bulursun. Otel kardeşimindir. İstersen götüreyim.

– Olmaz olmaz, yarın sabah Bitlis'te olmam gerek. Biraz daha beklesek belki bir şey geçer.

Kahveci,

– İnşallah! diyerek çekildi. Sonra da kahve ocağının başında uyuklamaya başladı. Ben bütün dikkatimle yola

bakıyordum. Az sonra bir kamyon gürültüsüyle yerimden sıçradım. Caddeye çıktım. Gerçekten de aşağıdan homurtuyla bir şey geliyordu. Köşeyi dönünce farlarını gördüm. Hemen bavullarımı alıp kahvenin önüne çıktım. Kahveciyi uyandırmadım. Gelen ağır bir tankerdi. Uzun ışıklı farları yolu aydınlatıyordu. Yaklaştıkça farlar gözlerimi kamaştırıyordu. Tanker daha yaklaşmadan elimi kolumu sallamaya başladım. Yanımdan geçerken de:

– Hey, dur. Nereye gidiyorsun? diye avazım çıktığı kadar bağırdım. Ama tankerin şoförü ne beni görmüş ne bağırtımı duymuş olmalı ki yanımdan gürültüyle geçti. O zaman bavullarımı kaptığım gibi koşmaya başladım, iki yüz metre kadar koştum sanırım. Baktım tanker yavaşlayıp durdu. Ben, soluk soluğaydım. Şoför, başını camdan uzatmış, konuşmamı bekliyordu. Bir iki dakika konuşamadım. Sonra durumu anlattım şoföre.

– Atla gidelim ağbi, dedi. Sabaha kalmaz varırız Bitlis'e

Tankerin şoför mahalli yüksekti Şoförün yardımıyla çıktım. Bavullarımı ayağımın dibine koydum. Sırtımı koltuğa yasladım. Tanker hareket etti. Yüklüydü. Onun için biraz ağır gidiyordu. Gözlerim kapandı. Uyuyakalmışım.

TOPRAK KAYMASI

Omzumun sarsılmasıyla uyandım. Tanker durmuştu. Önümüzde bekleyen bir iki araç daha vardı.

Heyecanla,

– Ne olmuş, niye durduk? dedim. Şoför, yüzünü buruşturup sıkıntıyla:

– Hiç sorma, dedi. Az ileride toprak kayması olmuş. Yol kapanmış. Ne zaman açılacağını da kimse bilmiyor.

– Eyvah, şimdi ne yapacağız?

– Ben geri dönüyorum.

– Ben ne olacağım, gece yarısı yalnız başına buralarda mı bırakacaksın beni yoksa?

Tanker şoförü,

– Yok hocam, diye güldü. Senin konaklayabileceğin bir yer var şurda. Ziyaret der buralılar. Veysel Karani'nin türbesi.

– O türbeye mi bırakacaksın şimdi beni? Olmaz, gece vakti mezarlıkta nasıl gecelerim ben? Delirdin mi yoksa?

Şoför bu kez kahkahalarını tutamadı.

– Amma yaptın hocam, manavı, kahvesi, kocaman bir de camisi var.

– Ne yaparsın kısmette orayı da görmek varmış, dedim. Haydi gidelim!

Geceyi orada geçirdim.

VEYSELKARANİ'DE

Veyselkarani küçük bir yerdi. Ama kalabalık bir ziyaret yeriydi. Kubbeli, yüksek minareli kocaman bir camisi vardı. Caminin yanıbaşında Veysel Karani'nin türbesi bulunuyordu. Türbenin ortasında büyük bir sanduka duruyordu. Sandukanın önüne ince delikli bir tel gerilmişti. Sanduka bu tel kafes içindeydi. Çevresinde bozuk paralarla bütünlükler vardı. Türbe değil de para dolu bir kafes sanki. Bu paraları, burayı ziyarete gelenler dileklerinin yerine gelmesi için atarlarmış. Ak sakallı türbedar içerisini gezdirdi bana. Yolculuğumun kolay geçmesi için para attırdı. Son-

ra oturup birlikte sabah çaylarımızı içlik. Çay içerken ak sakallı ihtiyar,

– Sen hiç meraklanma, dedi. Bu yoldan geçen bütün arabalar buraya uğrar. Birine biner gidersin Bitlis'e. Parayı attın ya, kuş gibi uçarsın artık.

Gülerek,

– İyi ama yol kapalıymış. Göçük varmış, dedim.

– Deme bundan haberimiz yoktu.

– Bu durumda nasıl ulaşabilirim Bitlis'e, ne dersiniz?

Bir an düşündü. Sakalını sıvazladı.

– Dağ yolundan gideceksin. Na şu tepeyi aştın mı göçüğün öbür yanına geçersin. Tam orada bir bucak merkezi var. Bitlis'ten minibüsler gelir gider oraya.

Ayağa kalktı.

– Davran bakalım, ikindide ancak orada olursun. Hemen yola çıkman gerek.

Kekeleyerek,

– Yalnız başına mı yola çıkacağım? diye sordum.

Ak sakallı ihtiyar, kahkahayla güldü:

– Sen çok yaşa oğul, hiç seni oralara yalnız salar mıyız? Çok yaşa oğul sen.

İhtiyar bunları dedikten sonra kalktı, kahve ocağında çay yapan adamın yanına gitti. Ona bir şeyler söyledi. Beni gösterdi adama. Adam, tepeden tırnağa beni süzdükten sonra başını salladı. İhtiyar, gülümseyerek yanıma yaklaştı.

– Yanına birini katacak. Bunun için 25 lira istiyor.

– Para kolay. Benimle gidecek adamı göreyim önce.

– Ne adamı, dedi ihtiyar. Çocuk götürecek seni.

– Şu çayları dağıtan oğlan mı?

– Ne sandın? Sen onun çelimsizliğine bakma. Keçiler gibi kayadan kayaya seker o. Bu dağları da karış karış bilir. Üzülme sen.

Parayı çıkarıp ihtiyara verdim. O da ocaktaki adama götürdü. Ocaktaki adam parayı katlayıp cebine koyduktan sonra çocuğu çağırdı. Beni gösterdi. Çocuk, iri gözlerini açıp baktı bana. Adam, o sırada ona bir şeyler anlatıyordu. Çocuk, daha kahveye ilk girdiğimde dikkatimi çekmişti. Üstünde yıpranmış siyah bir okul önlüğü vardı. Başı tıraşlıydı. Yüzü yuvarlak ve dolgundu. Ama boynu inceydi. Zayıf bir çocuktu.

YOL ARKADAŞIM GARİP

Yol arkadaşımın adı Garip'ti. Konuşkan bir çocuk değildi. Bir şey sordukça cevap veriyordu. Konuşmaktan korkuyormuş gibi geldi bana. Sakladığı, söylemek istemediği bir şeyler vardı sanki.

Yola çıkarken Garip bavulların ikisini de yüklenmek isteyince engel oldum.

– Yol arkadaşı olduğumuza göre, birini sen, birini de ben götüreceğim, dedim. Tamam mı?

– İyi ama elimizde götüremeyiz.

– Ya nasıl götüreceğiz?

– İkisini urganla bir araya bağlayıp sırtlamamız gerekiyor.

– O zaman birini benim sırtıma ver, birini sen sırtla.

– Ama ip bir tane, diyerek üst üste bağladığı bavulların ipleri arasından kollarını geçirerek sırtında bavullarla yürüyüp gitti.

Kahveci arkamızdan çocuğa bağırdı:

– Dönüşte geceye kalırsan bucakta sabahlayıp öyle gel!

İçimden,

"Hangi parayla geceleyecek" diye söylendim. "Verdiğim paranın hepsini kendi cebine indirdin!" Adama iyice içerlemiştim.

Yolda Garip'e kahvecinin babası olup olmadığını sordum. Karşılığında,

– Benim babam yok, ölmüştür! dedi yalnızca. Başka bir şey söylemedi. Ben de şimdilik üstelemekten vazgeçtim.

Kuru bir dere yatağından geçerken,

– Bak, dedim. Daha kaç dere yatağı var önümüzde?

– Üç.

– Tamam. Birinci dereye kadar bavulları sen taşıdın. İkincisine kadar ben taşırım. Üçüncüsüne sen götürürsün, dördüncüsüne kadar yine ben sırtlanırım. Yükü paylaşmış oluruz. Tamam mı?

Garip, hem yorulmuş hem terlemişti. Önerimi başını sallayarak kabul ettiğini belirtti. Bavulları sırtından indirdi. Biraz dinlendik. Bavulları orada bıraktık. Biraz yürüdük. Sazlığın ortasında bir su birikintisi bulduk. Garip, yüzünü yıkadı. Avucunda çamurlu suyu süzerek içti. Ben içme-

dim. Yalnızca saçlarımı ıslattım biraz. Dönüşte bavulları anlaştığımız gibi ben sırtladım. Garip'le aramızdaki buzlar yavaş yavaş eriyordu.

Öğleyi bir kaynağın başında yanımıza aldığımız çökelek peyniriyle yufka ekmeğini yiyerek geçirdik. Garip peyniri ince yufka ekmeğine sarıyor, sonra iki lokmada dolma gibi yutuveriyordu. Bense yufka ekmeğini küçük küçük bölüp peynire banıyordum. Garip buna gülüyordu. Kaynağın suyu serindi. Kana kana içtim. Çünkü yolumuzun üstünde başka kaynak olmadığını Garip hatırlattı. Susuzluğumu giderene kadar içtim.

Son geçeceğimiz dere yatağı kuru değildi.

Tırmandığımız dağın tepesinden aşağı baktığımda derenin derin bir vadinin ortasından ağır ağır aktığını gördüm. Epey geniş bir yatağı vardı. Görünürde herhangi bir geçit ya da köprü yoktu. Suyun içinden geçmek zorundaydık.

Garip'e dönüp,

– Çok derin mi? diye sordum.

– Yok.

– Senin nerene gelir?

Eliyle göğsünün hizasını işaret etti.

– Eyvah, dedim. Soyunmamız gerekecek o zaman.

Garip, tatlı tatlı gülümseyerek başını salladı.

– Burda köylüler hep öyle yapar. Elbiselerini başının üstüne alıp çıplak geçerler dereyi.

Yamaç, çalılık, taşlık bir yerdi. Güçlükle vadiye indik. Dikenli çalılar üstüme başıma takılıp duruyordu. Kimi za-

man yakalandığım çalıdan Garip'in yardımıyla kurtuluyordum.

Derenin kıyısına geldiğimizde yukarıdan göründüğü gibi sakin olmadığını gördüm. Birçok yerde köpükleniyor, taşların üstünden aşarak küçük çağlayanlar yapıyordu. Garip derenin başına gelince bir aşağı bir yukarı adımladı kıyıyı. Hafifçe kumluktu buralar. Çamurlu bir tabakayla kaplıydı kıyı. İnsanın ayaklarına sıvaşıyordu. Bileğimize kadar girdik çamura.

Garip geçebileceğimiz bir yer buldu sonunda. Dere burada iki parçaya ayrılmıştı. Ortasında küçük bir tümsek vardı. Onun için geçilmesi daha kolaydı. Ama derenin öteki bölümlerine göre burası daha akıntılıydı. Bir dal parçası atıp suyu sınadım. Su, dalı döndüre döndüre çabucak az aşağıdaki geniş gölcüğe sürükledi. Su orada durgundu ama iyice derindi.

Suyu geçmek için ben yalnız ayakkabılarımı çoraplarımı bir de pantolonumu çıkardım. Garip'in çorabı yoktu ayağında. Yırtık ayakkabılarıyla yamalı bez pantolonunu çıkardı önce. Sonra önlüğüyle içliğini çıkardı. Bir donla kalmıştı.

Bavullar için dallardan küçük bir sal yaptık. Bavulları üstüne koyduk. Üstümüzden çıkardıklarımızı da bavulların ipleri arasına sıkıştırdık. Garip salın önüne geçip suya girdi. Arkasından da ben suya girdim. Böylece hem bavullarımızla elbiselerimizi kolaylıkla karşıya geçirecek, hem de sala birer ucundan tutunarak akıntıya kapılmaktan kurtulacaktık.

Tam dereyi yarılamıştık. Garip birden tökezledi.

– Sıkı dur! dememe kalmadan boğazına kadar battı suya. Yalnız başı görünüyordu şimdi.

Ama salın ucunu da bırakmıyordu. Öyle öyle derenin ortasındaki kara parçasına ulaştık. Orada su sığlaştı biraz. Garip soluk soluğaydı.

– Ne oldu? diye sordum.

Kesik kesik,

– Üstüne bastığım kayalardan biri devrildi de ondan oldu, dedi özür dilercesine.

– Korkuttun beni. İstersen burda dinlenelim biraz.

Başını "olmaz!" dercesine salladı Garip. Haklıydı. Çünkü su buz gibiydi. Karşı kıyıya doğru yeniden yürümeye başladığımızda Garip,

– Ne olursa olsun salın ucunu bırakma! diye bağırdı.

– Sen de sıkı tutun!

Karşı kıyıya çıktığımızda bayağı üşümüştük. Hemen kuru bir iki dal parçası toplayıp üstüne biraz da kuru ot yığdık. Bir ateş yakarak hem ısındık hem de ıslanan donlarımızı kuruttuk.

Ateşin başında oturup ısınırken ben, Garip'e kim olduğumu, nereden gelip nereye gittiğimi anlatınca çok heyecanlandı.

– Tuh, öğretmen olduğunu bilseydim o parayı aldırmazdım, dedi.

– Ama bedava seni yanıma katmazdı o zaman.

– Doğru, karşılığında ahırı bedava temizlerdim ben de, ödeşirdik.

Bu yakınlık karşısında içim burkuldu, gözlerim yaşardı.

Garip'in omuzuna elimi koydum. Bana öyküsünü anlatmasını istedim. En baştan başlayarak.

– Olur, diyerek başını salladı. Ucu yanık bir dal parçasını eline alıp sıcak külleri karıştırarak öyküsünü anlatmaya girişti. Ateş çatırdayarak yanıyordu.

GARİP'İN ÖYKÜSÜ

Garip bir göçer çocuğuydu. Göçerler, büyük, kara kıl çadırlarda yaşarlar yaz kış. Sürülerini otlatabilecekleri yerlere kurarlar çadırlarını. Yüksek dağ yamaçları, yaylalar, su başları konakladıkları yerlerdir. Yazlarını yüksek dağların tertemiz havasında, çiçekli yaylalarda geçiren göçerler, kış olunca çadırlarını, hayvanlarını toplayıp güneydeki bölgelerin sıcak ovalarına, yeni otlaklara doğru yola çıkarlar. Yol boylarında hayvanlarını otlata otlata kışlayacakları yerlere aylarca süren bir yürüyüşten sonra ulaşırlar. Bu uzun yürüyüşte yaşlılardan ölenler olur. Çocuklar doğar. Sürül-

erin yaşantısı da oba insanlarınınki gibidir. Kimileri ölürken minicik kuzucuklarla, sevimli buzağılar doğarlar. Obayı yaşlılar yönetir. Onların sözü geçer. Çocuklar, sürüleri güderler. Kadınlar, hayvanların sütünü sağar, yün eğirir, yağ, peynir yaparlar. Çadırları temizlemek, çocukları büyütmek de oba kadınlarının işidir. Oba erkeklerinin güçlü atları vardır. Obayı korumak, üretilen malları hayvanları kasaba pazarlarında satmak da onların görevi.

İşte Garip böyle bir obada dünyaya geldi. Dağlarda, yaylalarda, kuytu ovalarda kuzuların, buzağıların arasında büyüdü. Arkalarından koştu. Bacakları bir keçininki kadar çevikleşti. Bir ceylan gibi bir kayadan ötekine uçarcasına atlayabilirdi.

Garip iki yaşındayken bir erkek kardeşi daha oldu. Anası, Sultan gelin, obanın en güzel kadınlarından biriydi. Babası da güçlü, yiğit bir erkekti. Siyah bir atı vardı. Obada hiçbir at, babasının atını geçemezdi. Güreşte de babasını kimse yenemezdi. Bir de dedesi vardı Garip'in. Kocaman kırçıl sakalı tütün kokardı. Çünkü durmadan çubuğunu tuttururdu. Aynı çadırda hep birlikte oturuyorlardı.

Garip, dört yaşındayken babasını vurdular. Konakladıkları yerin yakınındaki köyün ağası, hayvanlarını burada otlatamayacaklarını söyledi. Hemen çekip gitmelerini bildirdi. Ağanın silahlı adamları vardı. Garip'in babası, ağadan bir gün kalmaları için izin istedi. Ağa razı olmadı. O zaman obanın erkekleriyle ağanın adamları arasında çatışma çıktı. Güreşte hiç kimsenin sırtını yere getiremediği Garip'in yiğit babasını ağanın adamları bir kurşunla yere serdi.

O günden sonra çadırlarını korumak görevi güzel Sultan gelinindi. Kocasından kalan tabancayı yanından eksik etmiyordu. Dede, alım satım işlerinde Sultan'a yardımcı oluyordu.

Garip'le kardeşi sürülerin ardından sabahtan akşama kadar dolaşıp duruyorlardı. Öğle olunca, serinlemek için, obanın öteki çocuklarıyla birlikte dereye girip yıkanıyorlardı. Kimi zaman, derenin sığ bir yerini havuz yaparak balıkların oraya toplanmasını bekliyor, sonra da çuvalla balıkları yakalıyorlardı.

Günler böyle geçip giderken hiç beklenmedik bir şey oldu. Obanın güneydeki sıcak ovalara gitmeye hazırlandığı günlerdi. Güz yaklaşmıştı. Geceler serinlemeye başlamıştı.

O günlerde bir öğle üstü bir jip gelip obanın çadırları önünde durdu. Çocuklar hemen çevresinde toplaştılar. Jipten önce veteriner sonra da kaymakam indi. Obanın yaşlıları veterineri tanıyorlardı. Ama kaymakamı yeni görüyorlardı. Hemen gidip karşıladılar. Büyük bir çadıra buyur ettiler. Kadınlar, ayran hazırlamaya koştular. Yaşlılar veterineri görünce hayvan aşısı için geldiklerini sanmışlardı. Yaşlıların içinde en yaşlı olanı,

– Hoş gelmişsiniz ağalar, dedi. Koyunları aşılamak için geldiyseniz aşılattık biz. İlacınız boşa gitmesin.

Veteriner güldü,

– Hayvanlarınızı aşılattığınızı biliyoruz. Biz, daha hayırlı bir iş için geldik.

– Deyiverin öyleyse.

Veteriner, kaymakama dönerek,

– Buyrun kaymakam bey, dedi. Sizi dinliyoruz.

Obanın yaşlıları da kaymakam ne söyleyecek diye kulak kesildiler.

– Ağalar, dedi kaymakam. Ben buraya okul çağında olan çocuklarınızı ilçemizdeki yatılı okula götürmek için geldim.

Kaymakam, daha sözünü tamamlamadan jipin çevresinde dört dönen çocuklardan bir teki bile kalmadı ortalıkta. Hepsi bir yana sıvıştı. Kaymakam sözünü sürdürdü.

– Öteki obaları da dolaştım. Okulsuz köylere gittim. Okula gidemeyen ne kadar çocuk varsa alıp ilçemizdeki okula getirdim. Onları orada giydireceğiz, karınlarını doyuracağız ve bütün öteki çocuklar gibi okumalarını sağlayacağız.

Yaşlıların başı,

– Sağolasın kaymakam bey, dedi. Buyruğun başım gözüm üstüne. Bir de analarına danışsak...

– Yok, sen her çadırda kaç çocuk var bilirsin. Bak İlköğretim Müdürü de yanımızda. Sen söyle o yazsın. Sonra hep birlikte gidip çadırlardan teker teker çocukları alırız. Oldu mu?

Yaşlıların başı, öteki yaşlılarla bakıştı. Sonra hepsi bir ağızdan.

– Buyruğun başımız gözümüz üstüne, dediler.

Okula götürülecek çocukların saptanması sessiz geçti. Ama tek tek toplanmaları hem uzun sürdü, hem de gürültülü oldu. Kimileri analarının arkalarına sığınmıştı. Kimileri kadınların kat kat etekleri altına gizlenmişti. Biri sazlıklarda, biri derede suyun içinde, bir başkası dağlara doğru keçi ayaklarıyla sıçraya sıçraya kaçarken ele geçti. Çoğu ağlıyor,

gitmemek için çırpınıp duruyordu. Yaşlılar ve babalar sessizdi ama kadınlar, oğullarının arkasından ağlıyor, ağıtlar yakıyorlardı.

Yalnız Garip'in çadırdan alınışı bunların hiçbirine benzemedi. Sultan gelin kaymakamla yaşlıları çadırın önünde karşıladı. Yanında dede yer alıyordu. İkisi de ellerini göbekleri üstünde bağlamışlar, başları önde duruyorlardı. Kaymakam yaklaşınca, Sultan gelin konuştu. Sesi ince ama sertti:

– Kaymakam bey, hoş gelmişsiniz, dedi. İki oğlum var. İkisi de yoluna kurban. Yalnız benim çadırım erkeksizdir. Dededen başka kimsemiz yoktur. Onun için birini alıp gideceksin. Ötekini bana bırakacaksın.

Sultan gelinin bu yiğitçe tavrı kaymakamı etkilemişti.

– Sen nasıl istersen bacım, dedi.

Sultan gelin, o zaman, Garip'i, saçları taranmış, yüzü gözü temizlenmiş bir biçimde çadırdan alıp kaymakamın önüne çıkardı. Biri Garip'i alıp jipe götürdü. Dede, Sultan geline göstermeden ağlıyordu.

Çocukların derlenip toplanması ikindiyi buldu, toplanan çocuklarla birlikte hareket eden jipi yamaçtan aşağı gözden yitinceye kadar izledi Sultan gelin. Çadırların bulunduğu tepede bir heykel gibi dimdik duruyordu.

AHLAT BÖLGE YATILI OKULU'NDA

Bölge Yatılı Okulu ilçenin girişinde, kara yolundan biraz yüksekçe bir düzlük üzerindeydi. Ön yüzü, hafif bir eğimle kıyıya kadar inen uzun kavakların arkasında masmavi ışıldayan göle bakıyordu. Okulun bahçesinin demir parmaklıklarına dayanıp göle baktığınızda mavilik göz alabildiğine uzar giderdi. Deniz kadar büyüktü Van gölü. Zaten ilçenin yerlileri göl demiyorlar deniz diyorlardı. Karşı kıyı sisli bir mavilik içinde belli belirsizdi. En çok yüksek dağların yalçın tepeleri görünürdü. Sisleri delip geçerdi onlar. Okulun arka yüzü ilçenin bağlıklarına, bahçeliklerine

bakardı. Bu bahçelerde en çok kayısı ağaçları vardı. Okul, alabildiğine bir yeşillikle maviliklerin ortasındaydı.

Kaymakamlık binası okulun tam karşısındaydı. Sabahları kaymakamın ilk işi odasının penceresinden okulun bahçesine bakmaktı. Bahçede tertemiz önlükleri, kalın giyimleriyle oynayan çocukları gördükçe içi açılırdı. Onlara baktıkça okulsuz köyleri, okuma olanağı bulamamış çocukları düşünmeden edemezdi. İlçeye yeni atanmıştı. Yatılı okulda okuyan çocukların kimliklerini merak etti. İlköğretim Müdürünü çağırarak yatılıların listesini istedi. Müdür, listeyi getirdiğinde kaymakam şöyle bir göz attı. Müdüre,

– Bu çocukların çoğu yönetmeliklere aykırı olarak alınmış bu okula, dedi. Biliyor musunuz bunu?

– Hayır efendim.

– Nasıl olur, burada yatılı okuyan çocukların çoğunun köyünde okul var. Bunları derhal bu okuldan çıkarıp köylerindeki okula göndereceksiniz. Yalnız okulsuz köylerin çocuklarıyla, anasız-babasızlar kalacak okulda. Anlaşıldı mı?

– Başüstüne efendim. Bir şey var yalnız. Derslere başlandı biliyorsunuz. Okul yarı yarıya boş kalır bu durumda.

Kaymakam, gülümseyerek,

– Sen onun için hiç merak etme müdür bey, dedi. Onu düşündüm ben. Okulumuz öğrencisiz kalmayacak. Ben gelir gelmez durumu inceledim. Çevrede birkaç göçer obası var. Okulsuz köyler de ayrı. Oralardaki çocuklar boşalan yerleri doldurmaya yeter de artar bile.

İlköğretim Müdürü ufak tefek gözlüklü biriydi. Gözlerini açarak,

– Göçer çocukları mı? dedi. Onları okula alıştırmak çok güçtür kaymakam bey.

– Biliyorum. Ama denemeye değer. Siz şimdi bana yatılı okul müdürüyle veteriner beyi çağırın. Veteriner bey, obaların konakladıkları yerleri bilir. Yarın siz de sabahtan hazır olun, hep birlikte çocukları toplamaya gideceğiz.

Müdür,

– Başüstüne, diyerek odadan çıktı.

Garip'le arkadaşlarının Bölge Yatılı Okulu'na getirilişleri böyle oldu işte.

Okula alışmaları gerçekten de güç oldu. İlk anda bir hapishaneye kapatılmış gibi oldular. Dağların, yaylaların özgür havasına alışıktılar. Şimdi gece gibi her zaman ışıkları yanan taş bir yapıda kalıyorlar, daracık yüksek yataklarda yatıyorlardı. Orada başları dönüyordu. Uykudayken yere düşmekten ödleri patlıyordu. İçeride solukları sıkışıyordu. Ders aralarında bahçeye çıktıklarında biraz soluk alabiliyorlardı ama bahçe bir koşuda bitiyordu. Çevresi parmaklıklıydı. Dışarı bırakmıyorlardı. Kapı kilitliydi. Her zaman da bekçi vardı. Parmaklıklara biraz yaklaşsalar bekçi düdük çalıp geri çeviriyordu. En çok ayakkabılara alışmakta güçlük çektiler, ikide bir çıkarıyorlar, ayaklarından atıyorlardı. Bir ikisininki bu yüzden kayboldu. Ama okul idaresi yenisini verdi. Kaymakam, her sabah geliyor, durumlarını soruyor, onlarla konuşup bahçede birlikte oyunlar oynuyordu. Çocuklar, kaymakamı çok seviyor, çevresinde halka oluyorlardı gelir gelmez.

Bir hafta böylece geçti. İçlerinde en sessizi Garip'ti. En çalışkanları da o oldu.

Çocukların gelişinin ikinci haftasında birer gece arayla üçü kaçtı okuldan. Çocuklardan ikisini anneleri okula kadar gelip kaçırdılar. Kaymakam, kaçıp gidenlerin ardına adam salıyordu. Bulunursa geri getiriyorlardı okula. Geri getirilenlerden yeniden kaçanlar oluyordu. Her kaçma, kaçırma olayında İlköğretim Müdürü, kaymakama gözlüklerinin altından anlamlı anlamlı, "Ben demedim mi size?" der gibi bakıyordu.

Kaymakam, en çok Garip'le ilgileniyordu. İlköğretim Müdürü kaçan öğrencileri öne sürdükçe o, Garip'i örnek öğrenci olarak gösteriyordu ona.

Böylece üç ay geçti. Garip, iyice okula alıştı. Okumayı yazmayı sökmüştü.

Ağaçlar yapraklarını dökmüş, ilk kar düşmüştü. Yüksek dağlar daha önceden beyazlaşmıştı. Soğuklar başlamıştı. Geceleri dondurucu bir ayaz ortalığı kasıp kavuruyordu. Garip, soğuklara alışık değildi. Okul sıcaktı. Dışarısı soğuk. Garip üşütüp hastalandı. O zaman revire aldılar onu. Revir dedikleri bu hasta odasında Garip, üç gün ateşler içinde, kendini bilmeden yattı. Sabahları doktor gelip bakıyor, ilaçlar veriyordu. Bir hemşire de ilaçlarını içiriyor, yemeklerini yediriyordu. Üç günün sonunda biraz açıldı çocuk. Revir, okulun çıkış kapısına yakındı. Gündüzleri odaya doktorla hemşire girip çıkıyordu ama geceleri odada yalnız kalıyordu Garip.

Yine böyle yalnız başına olduğu bir geceydi. Hemşire, odasına uyumaya gitmişti. Dışarıda lapa lapa kar yağıyordu. Garip, karyolasının üstüne oturmuş pencereden karanlığı nokta nokta aklandıran karın yağışına bakıyordu. Birden

kulağına bir keklik ötüşü geldi. Obasını düşündü. Bu karda, hem de buralarda kekliğin ne işi vardı. Yeniden kulak kabarttı. Susmuştu keklik. Az sonra yeniden ötmeye başladı. Sonra yeniden sustu. Heyecanlanmıştı Garip. Yeniden kulak kesilip üçüncü kez ötüp ötmeyeceğini izlemeye başladı. Annesiyle obada bir aradalarken keklik ötüşleriyle işaretleşirlerdi. Üç kez kesik kesik öterek. Kısa bir aradan sonra üçüncü kez de öttü keklik. Bu annesinden başkası olamazdı. Ama ne işi vardı burada. Obanın öteki kadınları gibi onu kaçırmaya gelmiş olamazdı. Önemli bir şey olmalıydı. Onca yolu gelip onu çağırdığına göre! Pijamalıydı Garip. Hasta odasına yatırırlarken elbiselerini soymuşlardı. Nerede olduğunu da bilmiyordu. Ayakkabıları da yoktu. Terlik giyiyordu burada. Üstüne, geceleri örtündüğü yün battaniyeleri sarınıp bahçenin ak karanlığına daldı. Gerçekten de anası Sultan gelin parmaklıkların orada onu bekliyordu. Kar durmamacasına yağıyordu.

BİR ANDA YIKILAN UMUTLAR

Garip, öykünün burasında sustu. Az önce yaktığımız ateş sönmeye yüz tutuyordu. Hemen hemen ikindi olmuştu. Heyecanla,

– E, sonra ne oldu? diye sordum Garip'e.

Garip, çömelmiş olarak durduğu ateşin başında sıcak külleri bir çubukla eşeliyordu. Gözlerini yanmış odunlardan kaldırmadan,

– Hiç, dedi. Bütün umutlarımın hepsi yok oldu bir anda. Anamla kaçtım okuldan o gece. Sonunda hizmetçi oldum işte.

Elimde olmadan, sertçe,

– Peki neden kaçtın okuldan, onu söyle! diye bağırmışım.

Gözlerini küllenmiş odunlardan kaldırıp yüzüme baktı, iki damla yaşla ıslanmıştı kömür karası gözleri. Soruma karşılık vermedi. Ben de üstelemedim. Bucağa akşam olmadan ulaşabilmek için çabuk davranmamız gerekiyordu. Uzun süre konuşmadan yürüdük. Bucak merkezinin ilk evleri göründüğünde ağır ağır konuştu Garip. Sanki ateşin başından ayrılmamıştık daha. Sorumu da yeni sormuştum sanki.

– Anamı karların arasında, duvarın dibinde beni bekler görünce nasıl sevindim, nasıl sevindim. Hiçbir şey düşünmeden koştum ona. Her şeyi unutmuştum. Anamı görüyordum yalnızca. Kar, soğuk, hepsi silinmişti. Sırtımdaki battaniye ona doğru koşarken yere düştü. Parmaklıkların orada anama kavuştum. El ele verdik parmaklıkların arasından. Bir süre durduk öyle. Anam,

– Üşüyeceksin, gel hele kınalım, dedi.

Düşünmeden aştım parmaklığı. Bekçi kulübesi karanlıktı. Adam uyuyor olmalıydı. Anam kucağına alıp bağrına bastı beni. Pamuklusuna sardı. Üşümem kalmadı. Anamla soğuğun kavurduğu bomboş sokaklardan geçerek okulun arkasındaki evlerden birine gittik. Mahalledeki evlerin hepsi de karanlıktı. Bir bizim kapısını çaldığımız ev aydınlıktı. Kapıyı babamın uzaktan akrabası olan Senem hala açtı. İçeride tezek sobası yanıyordu. Kıpkırmızıydı. Üstünde çay kaynıyordu. Çay içip ısındık. Sonra Senem hala yatak serdi yere. Anamla koyun koyuna yattık orada. Sabah erkenden anamın dürtmesiyle uyandım. Onun kokusuyla tatlı, de-

rin bir uykudaydım. Güç aydım. Gün ışımadan çıktık Senem halanın evinden. Bahçe aralarından, dar sokaklardan Ahlat'ın dışına, iyice dışına çıktık. Tarlaların arasından geçtik. Sonra Tatvan yolu üstünde bir köprünün başına dikildik anamla. Ahlat'tan gelecek minibüsü beklemeye koyulduk orada. Güneş çıkmış, geceki soğuk biraz hafiflemişti.

Sonunda beklediğimiz minibüs geldi. Anam el edince durdu. Şoför bizi bindirmeden asık bir suratla,

– Paranız var mı? diye sordu. Yoksa binemezsiniz.

Anam, koynundan parayı çıkarıp gösterince şoför, binmemizi işaret etti. Araba doluydu. Koltuklarda yer yoktu. Anam, koltukların arasında bir yere çömeldi, beni de kucağına aldı.

Yolda her şeyi anlattı anam. Ben, dedem öldü de onun için beni götürüyor sanmıştım. Değilmiş. Kardeşim Kadir hastalanıp ölmüş. Zayıf bir çocuktu zaten. Kadir, Veyselkarani ziyaretinde dükkânları olan bir ağanın yanında hizmetçiydi. İki çuval buğday karşılığında bir yıllığına ağanın hizmetlerini görecekti. Ama daha üç ayı dolmadan, hem de kış ortasında ölüp gitmişti. Ağa yerine beni istiyordu. Çünkü anamın aldığı buğdayı geri verecek gücü yoktu. Onun için ağaya götürüyordu beni. Yol boyunca saçımı okşadı durdu. Yüzümü, gözümü öptü. Bir yandan da sessiz sessiz ağlıyordu.

– Zamanı gelince gelir alırım seni kınalım, diyordu anam yolda. Ayağına tetik ol. Ağanın bir dediğini iki etme. Sabahları en tatlı uykundan uyaracaklar. Onlar uyarmadan sen kalk. Hayvanların altını temizle, ağanın sobasını yak, çayını koy. Evin suyunu taşı. Sonra dükkânlara git. Akşama kadar çalış orada. Akşam köye dönünce gene

ağanın hizmetini göreceksin. Karşısında el pençe divan duracaksın. Oh kınalım, kursağımızdaki el buğdayını haram ettirme bize. Söz getirme anana. Zamanı gelince alacağım seni. Unutma!

OKUL YOLUNDA

Garip annesinin dediklerini aktarırken gözyaşlarını tutamadı. Ama çabuk topladı kendini. Gözyaşlarını yumruklarıyla kuruladı. Bucak merkezine varmıştık. Bir kahve, bir bakkal dükkânı ve jandarma karakolu bulunan küçük bir alanı vardı bucağın. Kahvenin önünde harekete hazır bir minibüs duruyordu.

– Bitlis'e, Bitlis'e, Bitlis'e! diye bağırıyordu şoför. Ellerimizde bavullarla bizi görünce sesini büsbütün yükseltti.

Garip, hüzünlü bir sesle,

– İşte minibüs orada, dedi. Bavulumu verdi.

Burada ayrılmamız gerekiyordu. Ama ikimiz de bir türlü "Allahaısmarladık!" diyemiyorduk birbirimize. Öylece, taş kesilmiş gibi duruyorduk. Sonunda sessizliği ben bozdum:

– Hemen ayrılıyor muyuz? Birer çay içemez miydik şurda?

Garip, gözlerini benden kaçırdı.

– Acele etmek gerekir öğretmenim, araba kalkacak şimdi.

Yolculuğumuzun başından beri ilk kez öğretmenim diyordu bana. Boğazımda bir şeyler düğümlenmişti. Güçlükle konuşabildim. Gözlerim dolmuştu.

– Okulunu özledin mi Garip, dönmek ister miydin?

Gözleri parladı birden. Sevinmişti.

– İstemez olur muyum hiç.

– Öyleyse gel götüreyim seni.

Çocukça bir coşkuya kapıldı.

– Esas mı söylüyorsun öğretmenim, diyerek boynuma sarıldı. Ben de yaptığım işin nereye varacağını düşünmedim. Aynı coşku kaplamıştı beni de. Elinden tuttum. İki okul çocuğu gibi koşarak gidip minibüse bindik. Şoför arabayı çalıştırmıştı zaten. Biz binince hemen kalktı. Garip, camın yanına oturmuştu. Yüzünü cama yapıştırmış dışarı bakıyordu. Geçtiğimiz yerleri tanıdıkça yerinde duramıyordu sevinçten. Zıp zıp zıplıyordu koltukta.

Delikli Taş denilen yere geldiğimizde hava iyice kararmıştı. Gerçekten içi oyulmuş koca bir kayanın ortasından geçi-

yordu yol. Delikli Taş'tan sonra Bitlis'e varışımız çok sürmedi. Kente vardığımızda gece olmuştu.

Geceyi Bitlis'te geçirecektik. Daireler çoktan kapandığı için Millî Eğitim Müdürlüğü'ne gitmem sabaha kalmıştı.

Minibüsten indiğimiz alanın hemen yanıbaşındaki otele gittik. Altından dere akıyordu. Suyun şırıltısı kaldığımız odadan bile duyuluyordu.

Garip, mavi boyalı karyolaları, üstlerine serili renkli yün battaniyeleri görünce gidip okşadı.

– Tıpkı okuldakiler gibi, dedi. Sıcacık. Bavulları aynalı dolabın önüne koyduk.

Garip'e,

– Haydi şimdi gidip karnımızı doyuralım, dedim.

Uysal uysal başını salladı. Otelden çıktık. Kent sessizdi. Çarşıda ışıklar yanıyordu. Pek sönük geldi bana. Ama Garip,

– Gündüz gibi her yer, ne güzel, diyordu. Kavakları bile aydınlatıyor ışıltı.

Kenti ortadan ikiye bölen dere boyunca kavak ağaçları vardı. Köprülerle kentin bir sokağından ötekine geçiliyordu.

Çarşı boyunca yürüdük. Dükkânların kimileri kapanmıştı. Aşçı dükkânlarıyla kahveler açıktı. Kent inişli yokuşluydu. Sokakları dardı. Karanlıktı.

Büyükçe bir aşçı dükkânına girdik. Kapısında "Burda büryan bulunur" yazıyordu. Garsona büryan söyledik. Büryan, keçi etinden yapılan bir kebaptı. Bütün bir keçiyi tandır dedikleri toprağa gömülü bir küpte kızartıyorlar, son-

ra istenildiği kadar kesip sıcak sıcak getiriyorlardı önünüze. Nar gibi kızaran bu et, ağızda dağılan, yumuşacık, yağsız, tel tel ayrılan güzel bir kebaptı. Garip'e yemeğin üstüne tatlı da söyledim. Ben bir sigara tüttürdüm. Karnımız iyice doymuştu. Aşçıdan çıkınca bir kahveye girdik. Kürsü dedikleri arkalıksız alçak iskemlelere oturduk. Öteki kahvelerdeki gibi masalar yoktu. Biz bir şey söylemeden kahveci sıcak iki çay getirdi. Boş kürsülerden birini çekip üstüne koydu çayları. Koyu, güzel bir çaydı. Ama ne şeker vardı tabakta, ne de bardağında kaşık. Garip'in yüzüne baktım. Gülümsedi. Kahveci o sırada pirinçten büyükçe bir ayaklı kadehin içinde ufalanmış kesme şeker getirdi. Kaşık yoktu, unutmuştu gene. "Bu ne biçim iş?" der gibi bir daha baktım Garip'in yüzüne. Oralı olmadı. Şeker parçalarından birini ağzına atıp sıcak çaydan bir yudum aldı üstüne. Ben de aynı şeyi yaptım. Hem dilim yandı, hem de zehir gibi acı geldi çay. Yüzümü buruşturdum. Durumu izleyen kahveci o zaman kaşığı getirdi. İki de kesme şeker bıraktı tabağıma.

Çayları bitirmeye kalmadan yenilerini getirdi kahveci. Garip, yenisini de yudumlamaya başladı. Çaylar alabildiğine kaynardı. Dilimi bir daha haşladım. Garip, iyice ustaydı bu konuda. Sıcak sıcak, üstelik küçücük iki şeker parçasıyla bir bardak çayı göz açıp kapayana kadar bitiriyordu. Bardak boşalır boşalmaz kahveci çayı tazeliyordu. Çaylar yorgunluğumuzu aldı. Kahveci, yenilerini getirmeye kalmadan çıktık kahveden. Garip, çay içmekteki acemiliğime gülüyordu. Dediğine bakılırsa kahvede otursaydık çaylar üst üste gelirmiş. Gık diyene kadar.

Otele dönüp yattık hemen. Gece iyi uyuduk.

Yalnız sabaha karşı, Garip'in ağlamasıyla uyandım. Uykusunda ağlıyordu. Alnı terlemişti.

"Hayvanların altını namazdan önce temizledim ağam" diyordu. "Sobanın tezeklerini geceden dizmiştim ağam. Geveni az önce tutuşturdum. Dükkânları akşamdan süpürmüştüm ağam! Kazanları, küpleri ağzına kadar doldurdum ağam. Bırak da güneş çıkana kadar bir lokma uyuyayım şurda. Ne olur ağam. Vurma artık ağam. Kalktım işte ağam."

Uykusunda debeleniyor, acıdan yüzünü buruşturuyordu. Dürterek uyandırdım. Bir an şaşkınlıkla baktı yüzüme.

– Korkma, dedim. Öğretmeninim ben. Okula götürüyorum seni. Unuttun mu?

Gözlerini açıp kapadı. Beni tanıdığını böylece belirttikten sonra yeniden yumdu gözlerini. Yatakta yan dönerek dingin bir uykuya daldı.

Millî Eğitim Müdürü, geciktiğimi belirterek çıkıştı önce. Sonra Ahlat İlçesi Bölge Yatılı Okulu'na atandığımı bildiren kâğıtlarımı verdi. Hemen hareket etmemi söyledi. O zaman Garip'ten söz ettim müdüre. Pek hoşlanmadı bundan. Önce,

– Okulda durmaz onlar, dedi. Boşuna!

Sonra,

– Hem sözünü ettiğiniz öğrencinin kaydı silinmiştir. Yerine başkası alınmıştır, diye sıkıntıyla sürdürdü sözünü. Yeniden yatılı öğrenci olamaz. Niye uğraşıyorsunuz bu işle?

– Yanımda alıkoyup okumasını ben sağlasam bir sakıncası olur mu?

– Sorumluluk sizde olduktan sonra ne yaparsanız yapın, dedi. Önündeki kâğıtları karıştırmaya başladı.

Daireden çıktım. Sevinçten uçuyordum. Çünkü Garip'in okuduğu okulun öğretmeni olmuştum. Resmen onun öğretmeniydim artık. Yanımda okuyabilecekti. Yokuşu sevinç içinde koşarak inerken herkes bana bakıyordu. Dere kıyısındaki kahvede beni beklemekte olan Garip'i düşünceli buldum. Yanımda okuyabileceğini, artık hiç ayrılmayacağımızı söyleyince hafifçe gülümsemekle yetindi. Bizi Ahlat'a götüren minibüste de fazla konuşmadı benimle. Canı sıkkındı. Yalnız Nemrut dağının eteklerinden geçerken heyecanla yerinden kalktı.

– Öğretmenim, öğretmenim, dedi. Eliyle yüksek dağın alçak bir tepesini gösteriyordu. İşte buraya konmuştuk geçen yıl.

Hafifçe de olsa yüzünün gülmesine sevindim.

Öğleye kadar yerleştik okula. Garip'e bana verilen lojmanda yer hazırlattım. Dersler o gün başlamıştı. Öğleden sonra birlikte derse girdik. Derste mutlu mutlu gülümsüyordu. Akşam yemeğini, yemekhanede hep birlikte yedik. Eski arkadaşlarını bulup konuştu onlarla. Yemekten sonra bahçede, hava iyice kararana kadar çocuklarla saklambaç bile oynadı.

Lojmana yatmaya gittiğimizde durgunlaşmıştı nedense. Sorularımı karşılıksız bırakıyordu. O hava içinde yattık.

GARİP GİDİYOR

Sabahleyin uyandığımda Garip'i başucumda bekler buldum. Gün yeni yeni ışıyordu. Garip giyinikti.

– Ne var, ne oluyor? demeye kalmadan kısaca gitmek istediğini söyledi. Onu Veyselkarani'ye götürecek bir arabaya bindirmemi istiyordu benden. Toprak kaymasını hatırlatarak,

– Yol kapalı, değil midir? dedim. Böylece gitmesine engel olmak istiyordum. Yüzüme bakmadan,

– Açmışlardır, dedi. Karyolamın başucundan ağır ağır kapıya doğru yürüdü. Orada durdu. Dönmeden,

– Bahara kadar orada kalırım, dedi. Baharla anam gelir, dedem gelir beni almaya. Onlara söylerim. Gene Nemrut'taki yerimize konarız. Otlar adam boyu olur o zaman. Renk renk çiçekler açar. Dağlar donanır. Gelin olur. İşte ben o zaman, tepeleri aşarak, dağlardan, çiçeklerin, otların arasından çıkar gelirim buraya.

Koşarak. Nemrut'tan buraya. Hiç dinlenmeden. Gün boyu koşarak.

Garip'le ayrılmamız böyle oldu.

Baharla döneceğine öylesine inanıyordum ki karlar erimeye başlar başlamaz, Garip'in koşarak aşacağını söylediği tepeleri gözlemeye başladım. Tarlalar yeşerip çiçekler açtığında ilçenin dışına doğru tek başıma uzun gezintilere çıkıyordum. Kırları, tepeleri Garip'le karşılaşma umuduyla dolaşıp duruyordum. Yabanıl otların kokusunu içime çekerek dağlara tırmanıyordum.

Onca bekleyişim boşunaymış. Garip gelmedi. Renk renk donanan dağlar yavaş yavaş solmaya yüz tuttu. Otlar, kavrulup kurudu. Garip gene görünmedi.

Artık Haziran ayının ortasına gelmiştik. Yaz tatili başladığından öğrenciler dağılmış, öğretmenler de gitmeye hazırlanıyordu. Ben de İstanbul'a gidecektim.

Küçük de olsa bir umut vardı içimde. Onun için geldiğim yoldan İstanbul'a dönmeye karar verdim. Belki Garip'le karşılaşırdım.

Van yönünden gelip Diyarbakır'a giden bir otobüse bindim. Diyarbakır'dan da Kurtalan trenine binip İstanbul'a gidecektim.

Diyarbakır'a giden ya da o yönden gelen otobüsler, inen olsun olmasın Veyselkarani'ye uğrardı. Orada mola verirlerdi.

Veyselkarani'ye öğle üstü vardık. İlk karşılaştığım kişi, yaşlı türbedar oldu. Ben otobüsten iner inmez tanımış. Yanıma yaklaştı. Hava sıcaktı. Ortalık kavruluyordu. Yaşlı türbedar,

– Bir ayran içelim, dedi. Susamışsındır.

– Sağol, otobüsüm kalkacak şimdi.

– Sen bilirsin, dedi yaşlı adam. Ayağını sürüyerek yanımdan ayrıldı. Türbenin yanındaki ağacın gölgesine gitti. Oturdu. Ardından ben de gittim. Yanında ayakta durdum. Bir süre sustuk. Sonra o başını kaldırıp,

– Neden üzgün olduğunu ve kimi aradığını biliyorum, dedi. Garip'i soracaksın. Ama kötü bir haber almaktan korktuğun için soramıyorsun.

Doğruydu. Hem üzgündüm. Hem de kırgındım. Onun için türbedarla karşılaşır karşılaşmaz sormamıştım Garip'i. Umutsuzca,

– Burda değil mi? dedim.

– Yok.

– Nerde peki?

– Her bahar olduğu gibi bu bahar da Garip'in obası buradan geçti. Anası aldı Garip'i Ağanın hizmetinden azad oldu. Dedesi iyice görmez olmuş artık. Garip'i alıp gittiler.

– Nereye gittiklerini biliyor musun?

"Niçin soruyorsun?" der gibi yüzüme baktı. Elini uzaktaki yüksek dağlara doğru uzattı.

– Aha şunların ardına gittiler. Güneye, te Birecik'e, Urfa'ya, Antep'e, te oralara işte. Buralarda ot mot kalmadı. Belki de oradan Suriye'ye geçerler.

– Suriye'ye mi?

Gözleri dalarak,

– Elbet ya, dedi. Bu türbede yatanın geldiği Arabistan topraklarına çoktan ulaşmışlardır. Hayvanları orada satarlarsa daha çok para getireceğini söylüyordu yaşlılar.

Tam o sırada otobüsümüzün kornası çalmaya başladı. Şoför yolcuları çağırıyordu. Türbedara, "Allahaısmarladık!" deyip otobüse bindim. Hemen hareket ettik.

Ana yola çıkarken arkama dönüp baktım. Otobüsün kaldırdığı toz bulutundan başka bir şey göremedim.